

Ivan Marković

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ivan.markovic@yahoo.com

O imenolikosti hrvatskih posvojnih pridjeva

U tipološkoj literaturi poznata je odlika slavenskih posvojnih pridjeva da upravljaju ličnim zamjenicama, relativnim zamjenicama, čak i modifikatorima, tj. da se vladaju kao oblici imenice. Slavenski jezici tu odliku posjeduju u većoj ili manjoj mjeri, npr. lužičkosrpski u velikoj, hrvatski u manjoj. Ovaj rad nastavlja se na prethodna istraživanja i donosi nove podatke o mogućnosti hrvatskih posvojnih pridjeva da nadziru zamjenice. Podaci se temelje na recentnim potvrđama sakupljenima u suvremenim tekstovima te na detaljnijoj analizi većega korpusa potvrda od sredine 19. do početka 21. stoljeća. Pokazuje se da je imenolikost posvojnih hrvatskih pridjeva živa, barem u nekih govornika, što ima posljedice na razumijevanje pridjeva kao vrste riječi.

I. Kad govorimo o imenolikosti hrvatskih posvojnih pridjeva (h. termine *imenolik*, *imenolikost* preuzimamo od Marković (2010) kao ekvivalent za e. pridjev *noun-like*), mislimo na njihovu sposobnost da nadziru ličnu, povratnu, povratno-posvojnu, pokaznu i odnosnu zamjenicu, da budu koreferentni s tim zamjenicama, tj. na njihovo vladanje u rečenicama poput (1–5), podebljat ćemo ključno:

- (1) U analizi prostornih i vremenskih odnosa na razini iskaza i na razini iskazivanja, može nam pomoći već spomenuta **Felmaničina** studija (1993: 38–40) u kojoj **ona** tvrdi da je osnovni princip na kojem se temelji Molièreova drama princip reza i diskontinuiteta (...)¹
- (2) **Grigina** briga za **sebe** iznenadila je Campeka.²
- (3) Ivan nam je pripovijedao o **Petrovoj** brizi za **svoj** sestru.³
- (4) Kao epilog tekstu Ranko Marinković citira ulomak iz **Nietzscheova Sumraka idola** u kojemu **taj mislilac** piše da je zadaća svakog višeg školstva »na praviti od čovjeka stroj« (...)⁴
- (5) Brozovićeви stavovi o genetskoj klasifikaciji i standardnojezičnom aspektu korespondiraju s **Katičićevim, koji** na sličan način naglašava da osim

1 A. Ryznar, Pragmalingvistika lirske pjesme, *Fluminensia*, 30 (2018), 2, str. 265.

2 Primjer preuzet iz Mihaljević (1998: 220).

3 Primjer preuzet iz Mihaljević (1990: 147).

4 K. Bačić, *Polemika Ljudevita Jonkea i Ranka Marinkovića (1954–1955)*, rukopis, 2020, str. 9.

genetskoga postoje i drugi relevantni kriteriji kada se razmatra hrvatska i južnoslavenska jezična situacija.⁵

Odmah dvije opaske. Prvo, kad govorimo o nadzoru lične zamjenice, govorimo zapravo o nadzoru lica, koje i ne mora biti iskazano zamjenicom, nego jednostavno glagolskim flektivnim morfom. Drugo, vidjet ćemo prema potvrdama iz korpusa (usp. dalje § IV i *Prilog*) da se nadzor može ticati i posvojne zamjenice, čega dosad, čini se, nismo bili svjesni.

Riječ je dakle o sljedećem. Za razliku od prototipnoga stanja stvari, u kojemu je antecedent anaforskim zamjenicama imenica, kao u *ad hoc* skovanim primjerima:

- (1') Može nam pomoći studija **Sh. Felman**, u kojoj **ona** tvrdi...
- (2') **Grga** brine za **sebe**.
- (3') **Petar** brine za **svoju** sestru.
- (4') Marinković citira ulomak iz teksta **F. Nietzschea**, u kojemu **taj mislilac** piše...
- (5') Brozovićeви stavovi korespondiraju sa stavovima **R. Katičića**, koji na sličan način naglašava...

U primjerima (1 – 5) antecedent je posvojni pridjev, međutim anafora ne upućuje na svojstvo koje bi se njime iskazivalo, nego na imenicu od koje je on tvoren.⁶ U primjeru (1) anafora *ona* nedvojbeno upućuje na prezime *Felman*, upravo *Felmanica*, *Felman(ica)* je ta koja u svojoj studiji nešto tvrdi. U primjerima (2) i (3) zamjenicama koreferentni antecedenti jesu *Grga* i *Petar*, povratne zamjenice *se* i *svoj* tiču se njih. U primjeru (4) anafora *taj*, upravo sintagma *taj mislilac*, upućuje na prezime *Nietzsche*, ne na nešto što bi Nietzscheu pripadalo u najširem smislu riječi ili se na njega odnosilo. U primjeru (5) anafora *koji* upućuje na prezime *Katičić*, ne na stavove ili bilo što što bi Katičiću pripadalo, na Katičića se odnosilo. Primijetimo da su te rečenice napisali govornici koje bismo po naravi njihova posla svrstali među iznadprosječno osviještene i upućene, primijetimo da su ih prije objave čitala i barem dva osviještena i pretpostavljamo koncentrirana recenzenta, dakle prošle su relativno gusto izvornogovorničko sito i ne možemo ih jednostavno tretirati kao omaške.

II. O rečenicama poput (1 – 5) i vladanju posvojnoga pridjeva u njima već je pisano (usp. Dmitriev 1961, Corbett 1987, Mihaljević 1990, Marković 2008), no prije no što krenemo unatrag (v. dalje § III), dat ćemo još rukovet skupljenih primjera. Primjeri (6 – 9) imaju anaforsku ličnu zamjenicu, primjeri (9 – 11) relativnu:

5 K. Mićanović, *Varijacije na temu jezika i varijanata*, Zagreb, Matica hrvatska, 2018, str. 17.

6 Zahvaljujemo anonimnomu recenzentu što nas je među svojim vrijednim komentarima upozorio i na to da se takav odnos posvojnoga pridjeva i imenice koja mu je u osnovi može tumačiti općom metonimijom DIO ZA CJELINU, preciznije SVOJSTVO/POSVOJNOST ZA POSJEDNIKA ili RELACIJA ZA PREDMETNOST, što se onda može povezati sa značenjem hrvatskoga genitiva (usp. dalje § III), kojemu je relacija svojstveno značenje (usp. npr. Silić i Pranjković 2005, Belaj i Tanacković Faletar 2014).

- (6) **Lisin** je cijeli život oduvijek bio obilježen sportom i odjednom s trideset više nije na popisu za nacionalnu ekipu u softballu. U krizi je [**ona**, tj. Lisa] i pokušava [**ona**, tj. Lisa] ponovno zagospodariti svojim životom. Započinje [**ona**, tj. Lisa] vezu s Mattom, sportašem, ali i ženskarom. Nazove je [**nju**, tj. Lisu] i George Madison, kojeg je nagovorila **Lisina** prijateljica da **joj** se javi [**njoj**, tj. Lisi].⁷
- (7) Došao je do **Rokijeva** Peugeota i počeo psovati i udarati po vratima. Otvorio je vrata i najprije **ga** nekoliko puta udario šakom u glavu.⁸
- (8) **Ljudska** percepcija o tome što je moguće ovisi o tome što **oni** misle da je moguće.⁹
- (9) U povodu **studentske** molbe da polažu [**oni**, tj. studenti] Uvod u noviju hrvatsku književnost 2 bez položenoga Uvoda u noviju hrvatsku književnost 1 napominjem da nema formalnoga razloga koji bi to onemogućivao, daka-ko, pod uvjetom da su oba kolegija odslušana.¹⁰
- (10) Zabrinuti za sudbinu socijalnog pakta, sindikati i poslodavci usprotivili su se uoči izbornog sabora HSLŠ-a **Granićevoj** smjeni, **čijim** je zalaganjem nakon godina konflikata, konačno uspostavljen socijalni dijalog s Vladom.¹¹
- (11) No, Toni je trebao zaraditi **Pippenov** respekt, **koji** ga nije obožavao. No kako to obično biva, pakleni igrač prepoznaje svog pandana i ubrzo je Toni »pridobio« Pippena na svoju stranu (...) ¹²
- (12) Polazeći od **Karamanovih** zapažanja, **koji** je jedini uočio specifičnosti u oblikovanju jednoga para srebrnih sljepoočnicarki, autorica je predložila djelomičnu rekonstrukciju njihova izgleda.¹³
- (13) Govor je pisan kajkavskim književnim jezikom, ali ne **Gajevim** slovopisom **koji** predlaže u svojem slovopisnom priručniku iz 1830.¹⁴

Primjere ćemo kratko komentirati jer lišeni puna konteksta mogu se razumjeti različito, što smo ekstenzivnim navođenjem nastojali izbjeći. U primjeru (6) intervenirali smo na više mjesta uglatim zagradama ne bismo li pokazali da je sve vrijeme riječ o Lisi premda Lisa nijednom nije imenovana, u tekstu se pojavljuje samo inicijalni posvojni pridjev *Lisin* (*život*). Može biti da je tekst preveden s engleskoga, što možemo uzeti u obzir, ali nije nam presudno. U primjeru (7) nedvojbeno je da je šakom u glavu dobio Roki, premda je u prethodnome tekstu pridjev *Rokijev* (*Peugeot*). Primjeri (8) i (9) od ostalih se razlikuju tipom pridjeva, u njima je pridjev sa sufiksom *-sk-*, ne *-ov-*/*-ev-* ili *-in-*, no vlada se jednako, tj. antecedent tekstu koji sli-

7 HTV Teletext, opis filma *Kako znaš da je ljubav* (*How do you know*, 2010), 6. 1. 2016.

8 www.index.hr, 7. 4. 2018.

9 Primjer preuzet iz Marković (2008: 247).

10 www.kroat.ffzg.unizg.hr, 20. 6. 2009.

11 www.vjesnik.hr, 7. 2. 2002.

12 www.jutarnji.hr, 2. 5. 2020.

13 Primjer preuzet iz Marković (2008: 246).

14 A. Francić, *Matija Smodek: Zaslužnik za početak visokoškolske nastave hrvatskoga jezika*, rukopis, 2020, str. 13.

jedi imenice su *ljudi* i *studenti*. Pisac obavijesti u primjeru (9) sveučilišni je profesor hrvatske književnosti (V. Brešić), osviješten pisac hrvatskoga. Primjer (10) jedini je u našem polaznom korpusu s relativnom zamjenicom *čiji*. Riječ je svakako o zalaganju G. Granića premda imenice *Granić* u tekstu nema, ima samo pridjev *Granićeva* (*smjena*). U primjeru (11) riječ je o tome da košarkaš S. Pippen nije obožavao suigrača T. Kukoča, ali u tekstu imamo pridjev *Pippenov* (*respekt*). Primjeri (12) i (13) u rukopisu su bili onakvi kakve smo ih donijeli, naknadno su autorice rečenica izmijenile. Kako je prvotno napisana, rečenica (13) dvosmislena je i donekle nerazumljiva, barem piscu ovoga rada, koji u njoj prepoznaje pridjevski antecedent, ne imenički (ne sporimo moguće čitanje u kojemu bi antecedent bio imenica *slovopis*, samo kažemo koje nam se čitanje prvo nametnulo). Autorica rečenice (12) znanstvenica je, arheologinja, autorica rečenice (13) sveučilišna je profesorica hrvatskoga.

Sve navedene primjere (1 – 13) pisac ovoga rada primijetio je i primjećuje kao blagi otklon od svojeg izvornogovorničkog osjećaja. Kažemo to sa zrnom soli, ne smatrajući svoj jezični osjećaj ništa boljim od osjećaja drugih govornika. Ipak, rečenice o kojima je riječ nisu prototipne, zavređuju pozornost na nekoliko načina i zbog toga im se u ovome radu vraćamo.

III. Sabrat ćemo ukratko što nam se za naslovni problem i analizirane primjere čini važnim, a dotaknuto je već u dostupnoj literaturi. Prototipna relativna (su) rečenica zavisna je (su)rečenica koja sužava referent imenske skupine (NP) specificirajući mu ulogu u opisanoj situaciji (usp. Andrews 2007: 206), dakle u svojoj srži ona je atributna (su)rečenica. Riječ ili skupina na koju se odnosi koja druga riječ dalje u tekstu, odnosno element iz kojega anafora crpe svoje značenje tradicionalno se zove antecedent (usp. npr. Simeon 1969: s. v., Trask 1992: s. v.). Antecedent je relativnoj rečenici »najčešće imenica, ali može biti i zamjenica, pridjev, prilog (a ponekad i čitava rečenica)« (Kordić 1995: 25). Kad se kaže da antecedent može biti pridjev, misli se na pridjeve s nekim stupnjem poimeničenosti ili pridjeve uz koje lako možemo zamisliti eliptiranu imenicu, kao što je slučaj u ovim primjerima:

- (14) Mavro bješe jednoga dana vidio Zorku i Milana u nekoj samotnoj ulici, gdje su se povjerljivo razgovarali, ogledavajući se poput **zaljubljenih, kojima nije milo da ih tko opazi**.¹⁵
- (15) Otkrićem još novijih tehnika za izvođenje pojedinih estetskih zahvata korekcije će biti dostupnije i svakako povoljnije što je odlična vijest za **mnoge koji si i dalje ne mogu to priuštiti**.¹⁶

U rečenicama poput (14) i (15) podrazumijevamo zaljubljene i mnoge *ljude* ili takvo što. Slično se vladaju pridjevi poput *zadnji*, *posljednji*, *sljedeći*, *jedini*, *prvi* (usp. npr. *prvo što mi pada na pamet...*), superlativi poput *najpametniji*, *najgluplji* (usp. npr.

15 E. Kumičić, *Gospođa Sabina*, 1883. (HJR, 14. 7. 2020).

16 www.tportal.hr (hrWac, 13. 7. 2020).

najpametnije što bismo sad mogli...), s podrazumljenom imenicom *stvar* ili sličnom.¹⁷ Tako se uostalom vladaju pridjevi, tj. imenice poput *hrvatski, engleski, njemački* i dr. sa značenjem jezika, primjerice:

- (16) (...) dugo je živio u Bjelovaru i često igrao u Hrvatskoj tako da on neće glumiti lažni hrvatski nego će govoriti **hrvatski koji** je od djetinjstva govorio.¹⁸

Potpuno poimeničene oblike poput *Hrvatska* ili *ženska* ne smatramo pridjevima ni dvojbena i nisu predmet ovoga rada, oni antecedentom bivaju kao nedjeljiva cjelina:

- (17) Bit će pò sata, kako je ovud prošla. Išla je s nekom **ženskom, koja** je nosila vina.¹⁹

Oblik *ženska* u (17) nije pridjev niti je antecedent relativnoj rečenici osnova *žen-* ili imenica *žena*, nego je to upravo cjelovita imenica *ženska*. Slično ćemo se odnositi prema pridjevskim oblicima ženskih prezimena koja zbog svoje nesklonjivosti rado dobivaju sufiks *-ov-/-ev-*. Ona su svojevrsan prijelazan slučaj, ali u ovome ih radu nećemo uzimati u obzir. Tako je u primjeru (18) riječ o glumici prezimena *Birch*, koje se iz pragmatičkih razloga pojavljuje u pridjevskom obliku (u pojedinim slavenskim jezicima obavezno, u hrvatskome sve rjeđe, tj. češći će biti imenički sufiksi *-ic-* i *-k-*, kao u *Felman-ic-a* ili *Brlić-k-a*):

- (18) Max Burckhard, kojemu drama nije simpatična, veli, da se autor držao recepta pokojne **Birchove, koja** je baratala sa suznim čuvstvima publike.²⁰

U rečenicama o kojima ovdje govorimo (primjeri 1 – 13) pridjev je nedvojbena pridjev, posvojni u najširem smislu riječi i izveden od imenice koja načelno znači ljudsko i pojedinačno, nerijetko od vlastita imena. Takvi pridjevi sami po sebi nisu u jezicima veoma česti (usp. Dixon 1982, 2004), svojstveni su slavenskim jezicima (usp. Corbett 2004). Tipični sufiksi za tvorbu takvih pridjeva jesu *-ov-/-ev-* i *-in-*, ovisno o sklonidbenoj vrsti; ako je tvorba tim sufiksima blokirana, kao kod množinskih oblika *ljudi* i *studenti* (usp. primjere (8) i (9)), pridjev će se tvoriti sufiksom *-sk-*, rjeđe *-j-* (tip *božji, vražji, bablji, čovječji, dječji, riblji, teleći*). Zbog svoje sposobnosti da budu antecedentom ličnoj, povratnoj, povratnopojsvojnoj, pokaznoj i relativnoj zamjenici uočena je već njihova imenolika narav, koja u različitoj mjeri izlazi na vidjelo u različitim slavenskim jezicima, veoma izraženo u gornjolужиčkome i slovačkome (usp. Corbett 1987), nešto manje u hrvatskome (usp. Matasović 2000, Kuna

17 Time naravno nismo rekli da su rečenice *najpametnije što bismo sad mogli učiniti* i *najpametnija stvar koju bismo sad mogli učiniti* iste, samo smo pokušali opisati narav pridjeva u njima. Primjere s pridjevima *mladi, stari, prvi* daju Silić i Pranjković (2005: 352). Malo opširnije o takvim rečenicama pišu Belaj i Tanacković Faletar (2020: 341, 342).

18 www.nacional.hr (hrWac, 14. 11. 2020).

19 E. Kumičić, *Sirota*, 1885. (HJR, 14. 7. 2020).

20 J. Benešić, *Kritike i članci*, 1943. (HJR, 18. 7. 2020).

2005, Marković 2008). Tom svojom sposobnošću oni proturječe i činjenici da su prototipni antecedenti u jezicima imenice, jer jedine među trima velikim vrstama riječi zadovoljavaju kriterij identiteta (usp. Baker 2003: poglavlje 3). K tomu oni proturječe i tipološkim spoznajama o odnosu fleksije i derivacije, jer derivacijski afiksi svoju osnovu načelno čine sintaksi neprozirnom i nedostupnom, oni od svoje osnove grade novu riječ, ne tek nov oblik istoga leksema (usp. Marković 2018).²¹ U slavenskim pa ni hrvatskim posvojnima pridjevima nije tako jer imenica koja im je u osnovi jest dostupna sintaksi, ona je ta koja nadzire svoje katafore. Upravo ta činjenica posvojne pridjeve čini zanimljivima, odnosno iz njihova vladanja proizlazi da su oni zapravo imenički oblici, imenice odjevne u ruho pridjevskih sufikasa sa značenjem posvojnosti, koje načelno ima padež genitiv (usp. što je prije rečeno o metonimiji, § I).²² Filolozima s prijelaza 19/20. stoljeća, koji su takvu uporabu posvojnih pridjeva poznavali iz korpusa, to je bilo jasno te su uz primjere redovito stavljali opasku da je u rečenicama o kojima govorimo od posvojnoga pridjeva običniji genitiv. Tako su postupili T. Maretić (1899: 460, 1931: 425 – 426) i P. Budmani (ARj: s. v. *koji*, knj. V, str. 158), koji donosi dvadesetak primjera iz starih hrvatskih pisaca, s pridjevima poput *Miljenkov*, *Isusov*, *Dundulov*, *Ivanov*, *Gospodinov*, *nevjestin* te *božji*, *ljudski*, *njegov*.²³ Tako je postupio i savjetodavac iz 1942. godine, koji je preporučio da se rečenice poput *To je dužnost gospodareva, koji se ima za sve brinuti* imaju preoblikovati u rečenice s genitivnim oblikom: *dužnost gospodara, koji...* (Samardžija (ur.) 1993: 93).

Suvremene hrvatske gramatike takvu uporabu antecedentnih posvojnih pridjeva u relativnim rečenicama ne spominju (usp. Katičić 1986, Barić *et al.* 1995, Silić i Pranjković 2005, Belaj i Tanacković Faletar 2020). To zacijelo ima više veze s njihovom malom čestotnošću, zbog koje gramatičarima prođu ispod radara, a manje s ovakvim ili onakvim normativnim preporukama. Koliko na temelju dostupna korpusa znamo, pridjevi koji ne bi bili posvojni, tj. koji u osnovi ne bi imali štogod živo i ljudsko, ili što se ljudskim poima (usp. npr. *bog – božji*), nemaju sposobnost o kojoj ovdje govorimo (usp. Marković 2008), drugim riječima teško nam je zamisliti rečenicu u kojoj bi katafore nadzirali pridjevi poput *zagrebački*, *svjetski*, *svemirski*, ili *Zagrebov* (kad bi se odnosio na primjerice sportski klub »Zagreb«).

IV. Poticaj da se antecedentnosti i imenolikosti hrvatskih posvojnih pridjeva opet posvetimo došao je iz desetak prikupljenih primjera s kojima smo ovaj rad započeli. Njihov broj nije zanemariv, ali prigoda je da se istraži i veći korpus, pa to sad i činimo. Imamo pritom na umu istraživanje P. A. Dmitrieva, koji je prije 60 godina u

21 Osobito poglavlje 3.2 i ondje navedena literatura.

22 O pridjevima sa sufiksima *-ov/-ev-* i *-in-* to na svoj osebujan način govori i hrvatska tradicija pisanja velikoga početnoga slova. Koliko god predznanstvena, predteorijska, možda i akcidentalna bila, ona ipak posreduje neku razinu govorničke intuicije. Tu intuiciju ne treba zanemariti jer upravo se toj intuiciji ili izvornogovorničkom osjećaju obraćamo se kad s govornicima provjeravamo gramatičnost, prihvatljivost koje bilo konstrukcije.

23 Đ. Daničić (ARj: s. v. *čiji*) ne donosi sličnih primjera, tj. primjera koji bi odgovarali našem primjeru (10).

75 knjiga srpskih i hrvatskih pisaca pronašao samo obeshrabrujuće 34 rečenice nalik našim primjerima (1 – 5) (1961: 56), ali donio samo tri–četiri hrvatske – dvije A. Cesarca, D. Prohaske i jednu iz *Vijenca* iz 1903. Budući da je pretraživanje pridjevâ zapravo nemoguć zadatak, pozornost smo odlučili usmjeriti na rečenice s veznikom *koji* te pretražiti barem dio mrežne *Riznice* (HJR) i korpusa hrWac ne bismo li nastavili ondje gdje je P. Budmani stao s potvrđama iz starije hrvatske književnosti (ARj: s. v. *koji*). Rečenice s veznikom *čiji* i ostale nismo pregledavali, osim ako ih slučajno nismo uočili, kao što je to bilo s rečenicama poput našeg primjera (10).

Na *Riznici*, koja nije lematizirana, pretraživali smo »koj*«, čime smo dobili sve oblike koji počinju s *koj*. Time smo među dobivenim rezultatima dobili ne samo relativne nego i upitne i neodređene zamjenice, zamjениčke pridjeve te priloge poput *kojiput* i imenice poput *kojekaković*, s druge strane nismo dobili stegnute oblike koji počinju s *kog*, osim – opet – ako ih slučajno nismo zapazili. Svjesni tih nedostataka ne možemo reći koliko smo točno pojavnica pregledali. Da bismo stekli uvid u tekstove različitih žanrova i desetljeća, dovoljno primjera od sredine 19. do zadnje četvrtine 20. stoljeća, pregledali smo rezultate pretrage na stranicama 1 – 100, 201 – 300, 501 – 551. i 801 – 900. Svaka stranica ima stotinu primjera, riječ je dakle otprilike o 35000 rečenica. Desetljeća u pretraženu korpusu nisu jednako zastupljena, naime neka nisu zastupljena uopće (primjerice godine 1930–e, 1940–e, 1960–e, 1990–e, 2000–e) pa u potvrđama ne treba tražiti podatke o dijakronijskoj zastupljenosti. Nađene potvrde dajemo kronološki u *Prilogu* (usp. P1 – 36).

Na mrežnome korpusu hrWac, koji prikuplja suvremenu građu s internetske domene *.hr*, pretraživali smo lemu »koji«. Da bismo ipak nekako smanjili broj pojavnica i pretragu usmjerili, postavili smo ograničenje da na prvom mjestu ulijevo od *koji* mora biti pridjev, naime prethodno nam je iskustvo govorilo da će pridjev doista najčešće biti ili u kontaktnome položaju s *koji* ili ispred imenice koja je u kontaktnome položaju s *koji*. Dana 19. 7. 2020. hrWac je nudio nekih 137 tisuća pojavnica leme *koji* s takvim ograničenjem (917 stranica po 150 rečenica). Pregledali smo stranice 501 – 550, dakle nekih 7500 rečenica. Potom smo pretraživali s ograničenjem da na jednom od dvaju mjesta ulijevo od *koji* mora biti pridjev. Dana 19. 7. 2020. hrWac je nudio 1,95 milijuna pojavnica leme *koji* s takvim ograničenjem (13030 stranica po 150 rečenica). Pregledali smo i tad stranice 501 – 550, dakle novih 7500 rečenica. Nađene potvrde dajemo kronološki u *Prilogu* (usp. P37–45),²⁴ nastavljaju se na potvrde s *Riznice*.

Na temelju potvrda u *Prilogu* kao komentar možemo reći sljedeće. Prvo, što vjerojatno odmah upada u oko, statistika može zavarati. Činjenica da smo među nekih 50 tisuća rečenica pronašli pedesetak potvrda traženih konstrukcija zahtijeva svoju interpretaciju. Interpretacija može biti ovakva ili onakva, ali valja imati na pameti da su tražene rečenice morale zadovoljiti dva uvjeta – morale su sadržavati relativni veznik *koji* i morale su sadržavati posvojni pridjev u glavnoj surečenici. Re-

24 Oznaka ≤2013 (usp. P42–45) znači da potvrde nisu točno datirane, ali u korpus su ušle 2013. godine, što znači da su nastale 2013. ili nešto prije te godine.

čenicâ koje bi zadovoljile ta dva uvjeta jednostavno nema mnogo. Kad bi proračun uzeo u obzir samo rečenice koje ta dva uvjeta zadovoljavaju, imenolika uporaba posvojnoga pridjeva ispala bi u relativnome smislu daleko frekventnijom, tj. ne bi se kretala u vrijednostima 1‰ (50 od 50000).

Drugo, opći je dojam nakon pretrage velika korpusa da se u nekih pisaca tražena konstrukcija pronalazi relativno lako, u drugih teško ili nikako. To nam potvrđuje slutnju da imenolikost posvojnoga pridjeva ovisi o pojedinome govorniku. U pojedinih govornika ona nije sporna, pojedini ju govornici jednostavno u svojem izvornogovorničkom repertoaru nemaju, pojedini pak variraju konstrukcije s posvojnim pridjevom i genitivom imenice. Možemo to vidjeti kod B. Donata, koji će jednom upotrijebiti pridjev *Laurin* (usp. P27), drugi put genitiv *Laure*:

- (19) [...] kao i sve ono što bismo najradije nazvali objektivističkim slojem romana blijedi pred demonskim zovom i pojavom **Laure koja** izranja iz prostora imaginacije i otjelotvoruje u sebi nešto duboko mitsko i ljudsko – a to znači i univerzalno.²⁵

Treće, nastojali smo uzimati u obzir samo nedvojbene potvrde. Naime ima rečenica koje se mogu tumačiti različito. Dat ćemo nekoliko primjera i objasniti na što mislimo:

- (20a) I pojavi se **Zola** sa svojim talmi-»naučnim« romanom, kojega se ogorčeno odriče naučna **Taineova** kritika, **koji** svojoj brutalnošću najzad pobuni cijeli francuski fini ukus i izazove reakciju, (A. G. Matoš, 1917)
- (20b) Kroz prozor gleda **lozovu granu koju** su vrtlari, makar je ovo drugi kat, izvili ovamo da je Sulejman može vidjeti kad boluje. (I. Aralica, 1979)
- (20c) I tko zna koliko bi utonuo u to žalosno i bezizlazno da ga u stvarnost ne privede oštar **djedov glas, kojemu** se ništa nije moglo suprotstaviti: (I. Raos, 1984)
- (20d) Ako hoćemo da nas Božja istina vodi putem napretka, to jest pobožanstvenjenja, onda ne možemo izgubiti iz vida **križ Kristov koji** je učinio da nam s Križa zasja istina o nama grešnicima i istina o Bogu koji nas je toliko ljubio da je dao svoga Sina za nas. (www.zupa-sveti-nikola.hr, 29. 3. 2013)
- (21a) Bilo je među njima **muških glava koji** su svojim dugim plavokosim bradama i dugim, ovješanim brkovima svjedočili da su već dosta daleko od prve mladosti, (Ks. Š. Gjalski, 1924)
- (21b) Nikolina Pišek iz tjedna u tjedna rješava ljubavne probleme na Zadovoljna.hr, susrećući se tako sa **ženskim iskustvima koje** ponekad pokazuju kako muškarci nisu baš uvijek prinčevi niti vitezovi. (www.zadovoljna.dnevnik.hr, 10. 5. 2011)

25 B. Donat, *Unutarnji rukopis*, 1972. (HJR, 18. 7. 2020).

- (22a) Kao što danas pozitivno utječe **Kristova** žrtva na sve ljude koji vjeruju u **Njega** kao Krista Raspetoga (a ne Joganandina Krista čudotvorca). (www.vecernji.hr, ≤2013)
- (22b) Pročitaj Josipa Flavija mnogo bližeg suvremenika **Kristovog** koji čak i o **Njegovom** uskrsnuću svjedoči u Židovskim Starinama. (www.vecernji.hr, ≤2013)

Primjeri (20a – d) mogli bi se protumačiti tako da relativnu zamjenicu u njima nadzire posvojni pridjev (20a – *Taineov*, 20b – *lozov*, 20c – *djedov*, 20d – *Kristov*); na temelju širega konteksta ili jednostavno izvornogovorničkoga osjećaja nismo ih tumačili tako, nego se priklanjamo tumačenju prema kojemu zamjenicom upravlja imenica (20a – *Zola*, 20b – *grana*, 20c – *glas*, 20d – *križ*). Primjeri (21a – b) također bi se mogli tumačiti tako da relativnu zamjenicu nadzire imenoliki pridjev (21a – *muški*, tj. *muškarci*, 21b – *ženski*, tj. *žene*); priklanjamo se tumačenju da je tu riječ ili o neobičnu slaganju (21a – *muške glave = oni*) ili jednostavno o pogrešci (21b – *ženska iskustva = one*). U primjerima (22a – b) zamjenice *On* (*Njega*) i *Njegov* pisane su velikim slovom, dakle one tu imaju značenje ‘Krist’ i ‘Kristov’; stoga ih tumačimo kao osobit način iskazivanja punoznačnog imeničkoga pojma i posvojnosti, ne kao obične suznačne deiktivne oblike koji svoj smisao preuzimaju od antecedenta, kakav god on bio. Sve u svemu, primjere poput (20 – 22) nismo uvrstili u *Prilog*, ali ističemo ih kao dvojbene i prijelazne slučajeve koje valja imati na umu te ih pri analizi uzimati u obzir.

Četvrto, u prikupljenu korpusu (usp. P1 – 45) izrazito pretežu posvojni pridjevi sa sufiksima *-ov-*/*-ev-* i *-in-*. Nismo pronašli potvrde sa sufiksom *-sk-* (usp. gore primjere 8 i 9), ali jesmo dvije sa sufiksom *-j-* i jednu sa sufiksom *-ń-*. Riječ je o pridjevima *Božji* (P39, P41) i *Gospodnji* (P43). Kontekst je u svima trima religiozni, upravo biblijski, P43 zapravo je navod iz *Psalama*, prema tomu možemo očekivati da bi se temeljitom pretragom *Biblije* našlo daleko više takvih primjera.

Peto, što nadziru pridjevi u prikupljenu korpusu? Rekosmo na početku, hrvatski posvojni pridjevi mogu nadzirati ličnu, povratnu, povratnuposvojnu, pokaznu i odnosnu zamjenicu (usp. gore primjere 1 – 5) te dodasmo da će korpus pokazati da mogu nadzirati i posvojnu. Stanje je u prikupljenu korpusu ovakvo, prikazat ćemo ga prema zastupljenosti. Ukupno je riječ o 49 pridjeva koji nadziru 70 zamjenica; vidjet ćemo dalje zašto su povratne i povratnuposvojne dvojbene.

Nadzor lične zamjenice (usp. gore primjer (1)) imamo u 30 slučajeva, usp. P4, P10 (četiri puta), P11, P16, P22, P23, P24 (dvaput), P26, P27 (dvaput), P28 (dvaput), P29, P30, P31, P32, P33, P34, P35 (dvaput), P36 (triput), P38, P40, P44.

Nadzor odnosne zamjenice (usp. gore primjer (5)) imamo u 27 slučajeva, usp. P1, P2, P3, P4, P5, P6 (dvaput), P7, P8, P9, P10 (dvaput), P12, P13, P14, P15, P17, P18, P19, P20, P24, P25, P37, P39, P41, P43, P45.

Nadzor posvojne zamjenice imamo u sedam slučajeva, usp. P8, P20, P28 (triput), P36, P42.

Nadzor povratnospojne zamjenice imamo u trima, odnosno četirima slučajevima, usp. P5, P30, P33, P34. U P30 moglo bi se reći da je temeljni nadzor nad ličnom zamjenicom, a da se on onda proteže na povratnospojnu i povratnu, tj. nije riječ o primjerima potpuno ekvivalentnima primjerima (2) i (3) s početka rada.

Nadzor povratne zamjenice uvjetno imamo u dvama slučajevima, usp. P29 i P30, tj. za njih vrijedi isto što je rečeno o povratnospojnoj zamjenici u P30.

Nadzor pokazne zamjenice, tj. imenske sintagme s pokaznom zamjenicom (usp. gore primjer (4)) imamo u jednome slučaju, usp. P8, *Olginoj... tu nesretnu i bolesnu ženu*.

Šesto, među 49 pridjeva o kojima je riječ tri su četvrtine tvorene od imena i prezimena. Rjeđi su pridjevi od općih imenica: *kralj* (P11), *starica* (P13), *otac* (P14, P15, P45), *majka* (P19), *čovjek* (P32, P33, P34). Jednom je riječ o pridjevu od etnonima nadimka: *Amerikanac* (P35). Pojavljuju se još pridjevi od imenica *Gospod(in)* (P43) i *Bog* (P39, P41). Sve redom riječ je o imenicama prototipnoga, frekventnoga leksika.²⁶ Kao svojevrsan kuriozitet spomenimo da se pridjev *očev* pojavljuje u potvrdama s kraja 19. stoljeća (usp. P14) i s početka 21. stoljeća (usp. P45). Pridjev *čovjekov* nahodimo u prirodoslovnoj knjizi. Pridjeve *Božji* i *Gospodnji*, rekosmo, u religioznim tekstovima. Sve to govorimo radi budućih istraživanja koja se na temelju tih podataka mogu usmjeriti preciznije, na točno određenu vrstu tekstova ili čak na točno određene pridjeve, osobito ako se uzmu u obzir i naši primjeri (8), (9) i (21), s pridjevima *ljudski*, *studentski*, *muški* i *ženski*.

Sedmo, ponovimo, pretraživali smo samo rečenice s veznikom *koji*. Izvan domašaja ostale su druge relativne rečenice (usp. gore primjer (10)) i konstrukcije koje uopće nisu relativne rečenice (kao što su gornji primjeri (2) i (3)). One će pričekati druge istraživače.

V. Istraživanje predstavljeno ovim radom iznjedrilo je nekoliko zaključaka. Prije svega pokazalo je da hrvatski posvojni pridjevi sa sufiksima *-ov-/-ev-* i *-in-*, kadšto i oni sa sufiksima *-sk-*, *-j-* i *-ń-*, mogu zauzimati tipično imenički položaj antecedenta zamjenicama – ponajprije ličnima i odnosnima, rjeđe posvojnima, povratnospojnima, povratnima i pokaznima, tj. imenskim sintagmama s pokaznom zamjenicom. U tom položaju oni se dakle vladaju kao oblici imenice, imaju imenolika svojstva, što za slavenske posvojne pridjeve nije neobično. Budućim istraživačima dali smo i neke naputke u kojem bi smjeru daljnja istraživanja mogla ići, primjerice u smjeru zamjenice *čiji*, ili u smjeru pojedinačnih posvojnih pridjeva, ili u smjeru pojedinih vrsta tekstova (v. § IV).

Drugo, istraživanje je iznova pokazalo da imenolika svojstva hrvatskih posvojnih pridjeva u različitim govornika i pisaca različito dolaze do izražaja. Tako je bilo

26 Da je načelno riječ o imenicama koje znače što živo i ljudsko, to je s jedne strane donekle samorazumljivo jer takve imenice i jesu najbolji kandidati za sufiksaciju sa *-ov-/-ev-* i *-in-*, s druge objašnjava potencijal od njih izvedenih pridjeva da budu antecedenti, referentna žarišta – takve su imenice najviše na ljestvici živosti (usp. npr. Belaj i Tanacković Faletar 2014: 78 – 79 i ondje navedenu literaturu).

prije 150 godina, tako je danas. Neki govornici tom se odlikom posvojnih pridjeva svjesno ili nesvjesno služe, neki ne, ona odudara od njihova izvornogovorničkog osjećaja, što je potvrdilo dosadašnja istraživanja (npr. Corbett 1987, Matasović 2000, Marković 2008). O čemu sve izvornogovornički odnos prema takvoj uporabi posvojnih pridjeva ovisi, nije lako reći i ostavljamo budućim istraživačima, kojima kao građu podastiremo i vlastito iskustvo: dana 3. 10. 2020. pisac ovoga rada napisao je rečenicu *o studentskoj molbi da upišu...* (oni, tj. studenti; usp. gore primjer (9)) i postala mu je sporna tek kad ju je pročitao napisanu, kad ju je u sebi izgovorio.

Treće, hrvatske gramatike i rječnici s prijelaza 19. i 20. stoljeća na svoj su način konstatirali da se posvojni pridjevi mogu naći u imenolikoj službi antecedenta i to potkrepljivali primjerima iz književnoga jezika. Poslije je takva služba iz gramatika nestala, štoviše dospjela je na indeks jezičnoga savjetništva. O tome je pisao već Dmitriev (1961). Možemo samo ponoviti: potvrdâ je i u suvremenu jeziku i unazad 150 godina sasvim dovoljno da imenolika služba posvojnoga pridjeva dobije prikladno mjesto u deskriptivnim hrvatskim gramatikama.

Prilog. Korpus²⁷

(P1) Licem na Svetoga Franju Žareviu, na imendan otca **Ljubičinoga, koja** sada može-bit o meni misli, 10 satih tuče, a ja se približujem k obrštarovom stanu, (M. Kraljević, 1863)

(P2) Ovim je opet ugašena bila radost **Ljubičina, koja** je nato samo uzdahnula i odgovorila: – Nitko nije gosp. Ništiću zahtievane knjižice poslao. (M. Kraljević, 1863)

(P3) Palite topove i lumbarde, jedan... dva... tri tu... tu... tu! – začu se tu gdje tutnji **Kovačićev glas, koj** je usprkos obilnom trbuhu žurnim korakom dohrlio gostovom u susret, stisnuv susjedu i susjedi ruku a potreptav Mariju po ramenu. (R. Jorgovanić, 1873)

(P4) Ali se usprkos Kovačićevoj obrani ne utiša smijeh, najglasnije se orio **Gospodarićev, koj** ne mogaše pojmiti da bi se **Kovačićeva** trbušina onako okretati dala, a što više – da **mu** je [tj. Kovačiću] pošlo za rukom plašljivu ženu zavući u kolo. (R. Jorgovanić, 1873)

(P5) Dragutin je gledao putnike, pogled mu se susretne s pogledom **Olginim koja** je još prije negoli je unišla u kuću podignula **svoje** sjajno oko prema prozoru u drugom katu. (E. Kumičić, 1881)

(P6) Taj je izlet bila želja **Linina, koja** nije nikad mogla mirovati i **kojoj** su uvijek trebale nagle promjene. (E. Kumičić, 1881)

(P7) Dođe do »razjašnjenja« između muža i žene i sve se uredilo po želji **Olginjoj koja** je od sada bila samo pred svijetom Alfredova žena. (E. Kumičić, 1881)

(P8) Lina je znala što je liječnik Alfredu u predsoblju rekao o **Olginjoj** bolesti. Ona je mrzila iz dubine srca **tu nesretnu i bolesnu ženu** [tj. Olgu] i jedva je čekala da zauzme **njeno** mjesto u kući **Alfredovoj koji** nije nikad dolazio u Olginu sobu. (E. Kumičić, 1881)

(P9) Jedan, dva, deset seljaka pade od njegova udarca, ali puče samokres i krvav, mrtav sruši se vjerni oružnik pred noge **Jelenine, koja** se je strepeći rukama hvatala zida. (A. Šenoa, 1885)

27 O načinu prikupljanja i detaljima v. § IV; korpusu valja priključiti i raznovrsne primjere (1 – 13) s početka rada (v. § I) te dvojbene slučajeve poput primjerâ (20 – 22).

(P10) Kako stajahu proti sebi dvie plemićke stranke? Na čijoj bijaše pravo? Zar na **Petrovoj, koji** je, zastupnik pravde, gazio [on, tj. Petar] pravo za volju tastbine i sablju bacio [on, tj. Petar] na vagu svete pravice? Zar na **Ambrozovoj, koga** je plemeniti zanos za svetost zakona stvorio mahnitcem, te je razbio [on, tj. Ambroz] oružanu obranu kraljevine i nogom pogazio [on, tj. Ambroz] znak najviše časti? (A. Šenoa, 1885)

(P11) Kašljucajuć pročita veliki bilježnik pismo **kraljevo**, kojim potvrđuje [on, tj. kralj] artikule zadnjega sabora. Seljaci zievahu na te duge latinske litanije. (A. Šenoa, 1885)

(P12) »Amen!« zamrmori svjetinom, »Amen!« šapnuše bliede ustne **Janine, koja** je sklopljenih ruku klečala kod crkvenih vrata i buljila u Matiju Gubca. (A. Šenoa, 1885)

(P13) Često je morala slušati psovke i kletve **staričine koja** je mislila da joj Jana pomaže, i sirota, makar su joj te riječi sjekle svu nutrašnost, morala je promijenjenim glasom davati starici pravo. (Ks. Š. Gjalski, 1887)

(P14) Sada mi prolete u pameti oni slatki časovi u našem seljačkom domu kako smo, kad bi već gusti mrak potamnio zemlju, sva djeca prislanjala uha na golu zemlju našega brijege da li čujemo korake **očeve, koji** se imao odnekuda vratiti; (A. Kovačić, 1888)

(P15) Kako njihalo tuče, čuje oca, da po štapu čekićem udara, da sve varnice skaču, a u kucajima srca svoga razaznaje teško i prekinuto disanje **očevu, koji** se je zaduhao od truda... (N. Andrijašević, 1907)

(P16) Ova parnica nije drugo nego nova spletka **Ciceronova**, za koju će mi odgovarati [on, tj. Ciceron], ne pred tribunalom, nego na komicijima, gdje sudi narod. (A. Tresić Pavičić, 1909)

(P17) Njegova metoda prema tome nije historijska u onom smislu, u kojem je **Taineova, koji** proučava literaturu jednoga naroda ili jednoga doba u savezu sa čitavim životom toga naroda ili doba, s rasom, okolinom i stanovitim momentom u razvoju. (M. Marjanović, 1911)

(P18) Bahr je ono shvaćanje suprostavio **Tolstojevom, koji** je baš onda bio izdao svoju znamenitu knjigu o umjetnosti. (M. Marjanović, 1911)

(P19) Pored toga su se u njegovu odgoju sastajale dvije sasvim protivne struje: jaki, neobuzdani temperamenat očev, volja za lovom, za divljom prirodom, i uljudjenost **majčina, koja** je znala sve mirno rasuditi, ali i odlučno zahtijevati svoje pravo. (M. Šenoa, 1914)

(P20) Gospođa Nina odlučila je ovaj put ne popustiti – i kako tako svoju kćer osloboditi od upliva **Andrijaševićeva**, o **kojem** sada, poslije **njegove** zadnje obavijesti, nije govorila drugačije nego »tvoj đak« ili »on«. (M. Cihlar Nehajev, 1917)

(P21) Grci su bili upravo ushićeni ljubaznim dočekom i primitkom. Tumač je upravo teško nalazio riječi i izraza da točno prevede **Demetrijev** govor, kojim je zahvaljivao [on, tj. Demetrije] za usrdnost knezova. (Ks. Š. Gjalski, 1924)

(P22) Mladi **Franjini** prijatelji, koji su s **njim** nekad pomagali rušiti tvrđu nad gradom, a poslije zidati gradske bedeme, odazvali su se Franji, pa su mu pomagali i sakupljati građu i klesati kamenje i zidati stijene. (I. Kršnjavi, 1926)

(P23) Ali sav taj mrzki posao, groznica rada i patnje urodile su mislima i gradom za **Molièreova** najbolja djela, koja **on** piše polagano, s mnogo ljubavi i uspjeva da ih završi i izvede. (M. Fotez, 1943)

(P24) Ja verujem u **Verine** rieči, **koja** veli, da su **ona** i Jura sudjeni bili jedan drugome, da **ih** je [tj. Veru i Juru] moć zemlje sjedinila. (J. Matko, 1944)

(P25) Ne, nije to drug Ante, što mu u uho šapće, to je drvo crkvenog naslonjača, na koji se naslonio, sakrivši se pred pogledom **don Petrovim, koji** govori misu. Vлага je, miriše vo-

sak i zvone zvonca, a don Petar prodire sa svojim sveznajućim očima kroz drvo i, eto, upravo o njemu govori: (P. Šegedin, 1944)

(P26) O Gajevu služenju hrvatskim i mađarskim konzervativcima i reakcionarnom austrijskom režimu – pored drugih brojnih dokumenata – nesumnjivo svjedoči i Kulmerovo pismo iz siječnja 1846., predstavka mađarskog kancelara Apponyija iz rujna 1847. i **Gajeve** priznanice za novac, koji je primio [on, tj. Gaj] od austrijske vlade iste godine. (V. Bogdanov, 1949)

(P27) Bacanje Ferkonje u provaliju možemo tumačiti i kao oblik još jedne uzaludne **La-urine** žrtve koja bi **joj** trebala vratiti spokojstvo, ta žrtva kao da **joj** još jednom omogućuje vraćanje na svjetlost dana i prvi korak jedne duhovne obnove posredstvom istinske ljubavi prema Ivici. (B. Donat, 1972)

(P28) Pogledajmo samo strukturu jednog dijela spomenute priče. Prvi osjećaj straha i nesigurnosti izrasta iz nabranjanja situacija koje su usko povezane uz ratno stanje: zamračenje, preduzbuna, opustjela kina, zabrinuta lica, stajanje tramvaja, zatim skaz **Zvjezdanin**, koji se dijeli na: a) **njezino** kazivanje o tome kako **joj** je portir Ministarstva svjetovao da se poda čovjeku o kojem ovisi **njezinih** pola milijuna kuna, i b) **Zvjezdanina** odluka da se ne poda [ona, tj. Zvezdana]. Ali između **njezine** priče i odluke pisac umeće međuigru, (B. Donat, 1972)

(P29) Oštro napada i autoritete kakav je bio Milan Marjanović i tada već slavljani pjesnički poletarac Dragutin Domjanić, i mnoge druge autoritete, ponajviše zbog njihova jezika, nedotjeranoga u novoštokavskom smislu **Matoševih** osjećaja i zahtjeva – kojih **se** ni sam nije uvijek držao [on, tj. Matoš], pa ni onda kad nisu bili neophodna stilistička nužnost. (A. Šojat, 1974)

(P30) Takvih **Matoševih** likova kojih **se** je u kasnijim **svojim** tekstovima klonio [on, tj. Matoš] ima podosta. Navest ću samo još neke: (A. Šojat, 1974)

(P31) Najmanje dvije stvari govore da je upoznao toliko žena koliko ih je htio upoznati: **Vrančićeva** uljudenost, koju su žene uposlovičile, i šaputanja da će se sad jednom, sad drugom oženiti [on, tj. Vrančić]. (I. Aralica, 1979)

(P32) Mjesto prastare životne zajednice Sv. Jelene pojavila se nova od **čovjekovih** pratilaca koja uspijeva oko **njega** i od domaćih životinja. (I. Matonićkin, Z. Pavletić, M. Cvitković, 1979)

(P33) Jedna je od **čovjekovih** osobina da po **svojoj** prirodi, načinu života i rješavanju osnovnih životnih problema mora [on, tj. čovjek] neizbježno u prirodu unositi određene stvari i energiju. (I. Matonićkin, Z. Pavletić, M. Cvitković, 1979)

(P34) **Čovjekova** rasprostranjenost i raznovrsna djelatnost uvelike utječe na okolinu u kojoj živi. **Svojom** aktivnošću narušava [on, tj. čovjek] ekološku prirodnu ravnotežu nasilno mijenjajući njezine odnose. (I. Matonićkin, Z. Pavletić, M. Cvitković, 1979)

(P35) Tome je svoju dometnula i ova **Amerikančeva** pitoma nadmenost i razmetljivost na koju se ne možeš razgnjeviti bez velike štete po se i koristi po **nj** [tj. Amerikanca]... a drukčije **mu** [tj. Amerikancu] ne umiješ doskočiti. (I. Raos, 1984)

(P36) Narod je upoznao **Šimunovu** vjernost i slavu kojom je **on** nakanio ovjenčati svoj narod. Zbog svih **njegovih** zasluga, zbog pravde i vjernosti narodu i jer je svime nastojao da podigne narod, postaviše **ga** za svoga vođu i velikog svećenika. Onih dana **on** je uspio odstraniti pogane iz zemlje koju su zaposjeli i one iz Davidova grada u Jeruzalemu. (*Jeruzalemska Biblija*, 1988)

(P37) Naše društvo putem interneta ukazuje na pogreške RH prema emigraciji, a jedan od slučajeva je i **Perkovićev kojemu** je obustavljeno suđenje u Münchenu, kaže Brekalo. (www.zadarskilist.hr, 26. 2. 2009)

(P38) Ne mogu vam dati točnu vremensku odrednicu, možda se to desi za šest mjeseci ili godinu dana, a možda i za deset, prisjetio se Blic **Mihajlovićeve** izjave koju je dao [**on**, tj. Mihajlović] jesenas. (www.index.hr, 21. 4. 2009)

(P39) Molili smo za mir u našim srcima, da nas naša zla narav ne razjedinjuje i da oholost splasne po milosti **Božjoj koji** ju jedini može zaustaviti u njenoj želji za razaranjem. (www.blog.dnevnik.hr, 26. 10. 2010)

(P40) Sveci ne zastarijevaju i narod im se rado utječe, rekao je mons. Puljić, istaknuvši da je Ivan Krstitelj bio **Isusov** preteča koji **mu** je pripravo put propovijedanjem, pozivom na obraćenje i krštenjem. (www.zadarskanadbiskupija.hr, 7. 9. 2011)

(P41) Srž poruke izrečena je u veličini i moći **Božje ljubavi koji** nas voli silno i bezuvjetno. (www.advenisti.hr, 31. 10. 2012)

(P42) Uz otvorenje izložbe bit će predstavljena i **Marohnićeva** monografija koja cjelovito predstavlja **njegov** dosadašnji rad. (www.muzej-rijeka.hr, ≤2013)

(P43) Slavljenci su uvijek do sada molili što i danas ponavljaju još većim žarom i pouzdanjem u Gospodina: »Pomoć je naša u imenu **Gospodnjem koji** stvori nebo i zemlju« (Ps 124,8), svjesni da ih Gospodin ne će napustiti ni danas. (www.franjevci-split.hr, ≤2013)

(P44) Upravo zbog onih kojima sjećanja blijede, u prošloj kolumni citiran je dio **Raškovićeva** proglašenja koji pokazuje da je **on** već u siječnju 1991. najavio da će najkasnije za nekoliko mjeseci srpska država Krajina postati dio ili autonomna pokrajina Srbije, odnosno velike Srbije. (www.abh.com.hr, ≤2013)

(P45) Hrvatske korijene nosi s **očeve** strane **koji** je rodom iz Međimurja. (www.net.hr, ≤2013)

Literatura

- Andrews, Avery D. 2007. Relative clauses. U: Timothy Shopen (ur.) 2007. *Language typology and syntactic description*. Vol. II: *Complex constructions*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press, 206–236.
- ARJ = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880–1976. Knj. I–XXIII. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Baker, Mark C. 2003. *Lexical categories: Verbs, nouns, and adjectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barić, Eugenija i Mijo Lončarić – Dragica Malić – Slavko Pavešić – Mirko Peti – Vesna Zečević – Marija Znika [Barić *et al.*] 1995. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. 2014. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika: Knjiga prva: Imenska sintagma i sintaksa padeža*. Zagreb: Disput.
- Belaj, Branimir i Goran Tanacković Faletar. 2020. *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika: Knjiga treća: Sintaksa složene rečenice*. Rukopis, 1–456.
- Corbett, Greville G. 1987. The morphology/syntax interface: Evidence from possessive adjectives in Slavonic. *Language* 63: 299–345.

- Corbett, Greville G. 2004. The Russian adjective: A pervasive yet elusive category. U: Dixon – Aikhenvald (ur.) 2004: 199–222.
- Dixon, R. M. W. 1982. *Where have all the adjectives gone? and other essays in semantics and syntax*. Berlin – New York – Amsterdam: Mouton Publishers.
- Dixon, R. M. W. 2004. Adjective classes in typological perspective. U: Dixon – Aikhenvald (ur.) 2004: 1–49.
- Dixon, R. M. W. – Alexandra Y. Aikhenvald (ur.) 2004. *Adjective classes: A cross-linguistic typology*. Oxford: Oxford University Press.
- Dmitriev, Petr Andreevič. 1961. Pritražatelj'nye prilagatel'nye serbohorvatskoga jazyka (K vorposu ob ih meste v sisteme častej reči). U: Ju. S. Maslov et al. (ur.) 1961. *Problemy jazykoznanija*. Sbornik v čest' akademika I. I. Meščaninova. Leningrad: Izdatel'stvo Leningradskoga universiteta, 49–57.
- HJR = *Hrvatska jezična riznica*, www.riznica.ihj.hr [posjet: srpanj 2020.]
- hrWac = *Hrvatski mrežni korpus*, <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/> [posjet: srpanj 2020.]
- Katičić, Radoslav. 1986. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika: Nacrt za gramatiku*. Zagreb: JAZU – Globus.
- Kordić, Snježana. 1995. *Relativna rečenica*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Kuna, Branko. 2005. NP–pomicanje i posvojni genitiv. *Književna revija* 45/3–4: 173–188.
- Maretić, Tomo. 1899. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Štampa i naklada knjižare L. Hartmana (Kugli i Deutsch).
- Maretić, Tomo. 1931. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Drugo, popravljeno izdanje. Zagreb: Naklada jugoslavenskog nakladnog d. d. »Obnova«.
- Marković, Ivan. 2008. Hrvatski posvojni pridjev kao antecedent relativnoj zamjenici. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 34: 239–253.
- Marković, Ivan. 2010. *Uvod u pridjev*. Zagreb: Disput.
- Marković, Ivan. 2018. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Treće izdanje. Zagreb: Disput.
- Matasović, Ranko. 2000. The possessive and adjective phrases in Croatian. *Suvremena lingvistika* 49–50: 99–109.
- Mihaljević, Milan. 1990. Upotreba povratnuposvojne zamjenice *svoj* u hrvatskom ili srpskom jeziku. U: G. Holzer (ur.) 1990. *Croatia – Slavica – Indoeuropaea* [Wiener slavistisches Jahrbuch, Ergänzungsband VIII]. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 145–157.
- Mihaljević, Milan. 1998. *Generativna sintaksa i semantika*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.
- Samardžija, Marko (ur.) 1993. *Jezični purizam u NDH: Savjeti Hrvatskoga državnog ureda za jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Silić, Josip i Ivo Pranjković. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Simeon, Rikard. 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Knj. I–II. Zagreb: Matica hrvatska.
- Trask, R. L. 1992. *A dictionary of grammatical terms in linguistics*. London – New York: Routledge.

On the noun-like character of Croatian possessive adjectives

The well-known typological feature of Slavic possessive adjectives is their ability to control personal pronouns, relative pronouns, even modifiers, i.e. their noun-like behaviour. In Slavic languages, this feature is developed to a different extent, e.g. in Sorbian to a greater, in Croatian to a lesser extent. The paper is a follow-up of previous research and puts forth new data on the possibility of Croatian possessive adjectives to control pronouns. The data is based on a corpus of recently gathered examples from contemporary texts and on a more detailed analysis of tokens gathered from online corpora, dating from the 1850s to the 2010s. It is shown to what extent the noun-like character of Croatian adjectives can be established, in which type of texts it occurs, as well as which are its consequences on the understanding of adjectives as a word class.

Ključne riječi: posvojni pridjev, antecedent, relativna rečenica, analiza korpusa, hrvatski jezik

Keywords: possessive adjective, antecedent, relative clause, corpus analysis, Croatian language